

การจัดการแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม กรณีศึกษาโรงเรียนสืบสานศิลปวัฒนธรรมล้านนา วัดวชิรธรรมสาธิตวรวิหาร

Management of Arts and culture learning center: A case study of Seubsan lanna school, Wat wachirathamsatit.

ปาติกา อินทนนชัย

Palika Inthanunчай

สาขาวิชาการบริหารงานวัฒนธรรม วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Cultural Management. College of Innovation, Thammasat University

(Received : Nov 16,2020 Revised : Dec 20,2020 Accepted : Dec 21, 2020)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม โรงเรียนสืบสานศิลปวัฒนธรรมล้านนา วัดวชิรธรรมสาธิตวรวิหาร และนำเสนอแนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม โรงเรียนสืบสานศิลปวัฒนธรรมล้านนา วัดวชิรธรรมสาธิตวรวิหาร เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานทั้งเชิงปริมาณด้วยการสำรวจความคิดเห็นจากแบบสอบถาม กับเชิงคุณภาพด้วยการสังเกตและการสัมภาษณ์เชิงลึก กับกลุ่มที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้บริหารและบุคลากรในแหล่งเรียนรู้ 2) กลุ่มนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม และ 3) กลุ่มผู้เข้าใช้แหล่งเรียนรู้

ผลการวิจัยพบว่า การจัดการแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม โรงเรียนสืบสานศิลปวัฒนธรรมล้านนา วัดวชิรธรรมสาธิตวรวิหาร มีองค์ประกอบสำคัญด้วยกัน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านโครงสร้างและการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน 2) ด้านการมีส่วนร่วมจากภายในและภายนอกองค์กร 3) ด้านการสงวนรักษาทรัพยากรวัฒนธรรม และ 4) ด้านการให้บริการของแหล่งเรียนรู้ เพื่อช่วยให้โรงเรียนสืบสานศิลปวัฒนธรรมล้านนา วัดวชิรธรรมสาธิตวรวิหาร เกิดการจัดการแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

ผลการวิจัยให้ข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม โรงเรียนสืบสานศิลปวัฒนธรรมล้านนา วัดวชิรธรรมสาธิตวรวิหารว่า ควรจัดทำแผนงบประมาณและบันทึกการรายการด้านการเงินที่เป็นระบบอย่างชัดเจน รวมถึงการสรรหางบประมาณเพิ่มเติมเพื่อนำมาใช้ในการจัดการดำเนินงาน โดยนำเอาทรัพยากรทางวัฒนธรรมอย่างศิลปวัฒนธรรมล้านนามาใช้เพื่อช่วยเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมล้านนา รวมถึงการพัฒนาระบบจัดเก็บข้อมูลผู้เข้าใช้แหล่งเรียนรู้สำหรับเป็นฐานข้อมูลในการประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้กับผู้ที่มีสนใจในเรื่องศิลปวัฒนธรรมล้านนา

คำสำคัญ : แหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม, ศิลปวัฒนธรรมล้านนา, แผนงบประมาณ

ABSTRACT

This research aimed to study the management of cultural learning resources and how to develop cultural studies at the Seubsan Lanna School, Wat Wachirathamsatit Worawihan in Bangkok, Thailand. Qualitative and quantitative research were used, with data collected by questionnaire and in-depth interviews. Samples were three groups of stakeholders in cultural management learning resources: 1) community-related management and personnel; 2) educators. 3) users.

Results revealed four key elements of cultural learning resource management: 1) sustainable structure and management; 2) internal and external community participation; 3) culture resource preservation; and 4) cultural learning resource management services.

These findings suggest that to develop cultural art studies at the Seubsan Lanna School, Wat Wachirathamsatit Worawihan, financial planning and budget analysis should be done, including clearly documented budget planning and financial transactions. Additional budget should be sought for use in

operational management. Using cultural resources to educate people about Lanna arts and culture should include developing a system to store user information, learning resources, and database for publicizing news to those potentially interested in the Lanna arts and culture.

Keywords : Cultural learning resources, Lanna arts and culture, financial planning

บทนำ

องค์การยูเนสโก หรือองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Education, Scientific and Cultural Organization - UNESCO) เล็งเห็นถึงความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) ประกอบด้วยความรู้ การแสดงออก การประเพณีปฏิบัติ ทักษะความรู้ทางวัฒนธรรมที่แสดงออกผ่านบุคคล เครื่องมือ วัตถุ ซึ่งยอมรับการเป็นเจ้าของร่วมกันและส่งต่อถ่ายทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ทำให้เกิดอนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ พ.ศ. 2546 (Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ การสร้างความตระหนักถึงคุณค่า ความสำคัญผ่านการจำแนก การบันทึกหลักฐาน การวิจัย อนุรักษ์ คัมภีร์ เชิดชู และถ่ายทอดผ่านระบบการศึกษาตลอดชีวิต ตั้งแต่การศึกษาในระดับอย่างการส่งเสริมให้ความรู้ ความเข้าใจเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน การศึกษานอก ระบบส่งเสริมหลักสูตรการฝึกทักษะอาชีพที่สะท้อนถึงวัฒนธรรม ได้แก่ การนวดแผนไทย การทำขนมไทย เป็นต้น และการศึกษาตามอัธยาศัยสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจของคนในสังคม ตัวอย่างเช่น อุทยานการเรียนรู้ TK park เป็นศูนย์การเรียนรู้เอนกประสงค์ในการจัดฝึกอบรมความรู้ในด้านงานศิลปะการแสดง งานดนตรี และเทคโนโลยี มีวิสัยทัศน์ที่มุ่งการจัดแสดงนิทรรศการและเรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นไทย และพิพิธภัณฑ์ชุมชนกุฏิจันทน์รวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาอันเก่าแก่ของชุมชนชาวสยามและโปรตุเกสตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงปัจจุบัน เป็นต้น จัดได้ว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (UNESCO, 2018)

สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร กับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดทำแผนที่แหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่นมีชีวิตที่รวบรวมแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมในกรุงเทพมหานคร (Living Cultural Sites with Reference to the Local Bangkok Museum Project) ซึ่งโรงเรียนสืบสานศิลปวัฒนธรรมล้านนา วัดวชิรธรรมสาธิตวรวิหาร ได้รับคัดเลือกเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมล้านนาเพียงแห่งเดียวในกรุงเทพมหานคร และตั้งอยู่ภายในชุมชนเขตพระโขนง โดยรวบรวมและถ่ายทอดองค์ความรู้ให้สำหรับผู้สนใจเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมล้านนา ประกอบด้วยมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ เช่น การจัดแสดงเครื่องดนตรีสะล้อ ซอ ซึง กลองล้านนา ตุงและเครื่องสักการะ เป็นต้น กับมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ได้แก่ หลักสูตรการเรียนการสอนต่าง ๆ เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมล้านนา ตั้งแต่หลักสูตรฟ้อนล้านนา หลักสูตรดนตรีล้านนา หลักสูตรภาษาล้านนา (ตัวเมือง) จนถึงหลักสูตรกลองล้านนา และขนบธรรมเนียมประเพณีล้านนา อาทิ ประเพณีตานก๋วยสลาก พิธีไหว้ครูล้านนา อีกทั้งเปิดโอกาสให้ผู้สนใจเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้ตามอัธยาศัยเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมล้านนา ผ่านผู้เชี่ยวชาญการเล่นเครื่องดนตรีล้านนา ศิลปะการแสดงล้านนา รวมถึงนักศึกษาฝึกสอนจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ

โรงเรียนสืบสานศิลปวัฒนธรรมล้านนา วัดวชิรธรรมสาธิตวรวิหาร มีบริบททางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวัดวชิรธรรมสาธิตวรวิหารและชุมชนโดยรอบ ซึ่งวัดวชิรธรรมสาธิตวรวิหารมีส่วนร่วมก่อตั้งและอุปถัมภ์กับโรงเรียน ทั้งเรื่องของสถานที่และสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงาน เพราะวัดวชิรธรรมสาธิตวรวิหารเล็งเห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมล้านนา จึงส่งเสริมให้จัดตั้งแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมล้านนาสำหรับผู้สนใจเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อีกทั้งวัดวชิรธรรมสาธิตวรวิหารและชุมชนโดยรอบ มีพระสงฆ์และผู้อาศัยในชุมชนเป็นชาวล้านนาและคนภาคเหนือเป็นจำนวนมาก ทำให้วัดวชิรธรรมสาธิตวรวิหารมีสถาปัตยกรรมที่โดดเด่นและสะท้อนความเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมล้านนา รวมถึงมีส่วนร่วมในการสืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณีร่วมกันระหว่างวัด ชุมชน และโรงเรียน ส่งผลให้เกิดการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ขึ้น

“ทุกวันนี้แม่ปณิธานกับตัวเองว่าจะขอทำงานอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไปจนสิ้นลมหายใจ แต่ความกังวลใจของแม่ คือ ถ้าหากไม่มีแม่ โรงเรียนสืบสานศิลปวัฒนธรรมล้านนาแห่งนี้ก็ไม่มีรู้จะเป็น อย่างไรต่อไป” (จำปา แสนพรม, สัมภาษณ์, 9 มิถุนายน 2562)

คำสัมภาษณ์ของแม่ครูจำปา แสนพรม ผู้อำนวยการโรงเรียนสืบสานศิลปวัฒนธรรมล้านนา สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาของโรงเรียนสืบสานศิลปวัฒนธรรมล้านนา วัดวชิรธรรมสาธิตวชิรวิหาร ในการจัดการแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ตั้งแต่การวางแผนและระบบในการจัดการแหล่งเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพและความยั่งยืน ซึ่งกระบวนการดำเนินงานของโรงเรียนในฐานะแหล่งเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรมล้านนา อาศัยชุมชนโดยรอบเข้ามามีส่วนร่วมเป็นจิตอาสาทั้งเรื่องของการดำเนินงานและประสานงานต่าง ๆ ส่งผลให้การดำเนินงานและการจัดการแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมบางส่วนเกิดความไม่ชัดเจน รวมถึงความยั่งยืนในหลายด้าน เนื่องจากความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมล้านนาในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมกับการจัดการแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่องการจัดการแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของโรงเรียนสืบสานศิลปวัฒนธรรมล้านนา วัดวชิรธรรมสาธิต ผ่านองค์ประกอบต่อไปนี้ 1) โครงสร้างและการบริหารจัดการ 2) การมีส่วนร่วมจากภายในและภายนอกองค์กร 3) การสงวนรักษาทรัพยากรทางวัฒนธรรม และ 4) การให้บริการของแหล่งเรียนรู้ เพื่อเสนอแนะแนวทางพัฒนาการจัดการโรงเรียนสืบสานศิลปวัฒนธรรมล้านนา วัดวชิรธรรมสาธิต ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่มีความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาการจัดการแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม โรงเรียนสืบสานศิลปวัฒนธรรมล้านนา วัดวชิรธรรมสาธิตวชิรวิหาร
2. เสนอแนะแนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม โรงเรียนสืบสานศิลปวัฒนธรรมล้านนา วัดวชิรธรรมสาธิตวชิรวิหาร

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสานทั้งเชิงปริมาณด้วยการสำรวจความคิดเห็นจากแบบสอบถาม กับเชิงคุณภาพด้วยการสังเกตและการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีวิธีการรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้อาศัยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการศึกษาการจัดการแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม โรงเรียนสืบสานศิลปวัฒนธรรมล้านนา วัดวชิรธรรมสาธิตวชิรวิหาร เนื่องจากเป็นการวิจัยแบบผสมผสานในส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพอาศัยแบบสังเกตการณ์กับแบบสัมภาษณ์ และส่วนของการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

1.1 แบบสังเกตการณ์ ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกตเพื่อเก็บข้อมูลในประเด็นด้านการสงวนรักษาทรัพยากรวัฒนธรรมเกี่ยวกับองค์ความรู้และการจัดแสดงเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมล้านนา และด้านการให้บริการของแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก การบริการของเจ้าหน้าที่ สื่อประชาสัมพันธ์ การเก็บรวบรวมข้อมูล และการประเมินผลการเรียนรู้

1.2 แบบสัมภาษณ์ ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้และพิพิธภัณฑ์อย่างยั่งยืนทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านโครงสร้างและการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน 2) ด้านการมีส่วนร่วมจากภายในและภายนอกองค์กร 3) ด้านการสงวนรักษาทรัพยากรวัฒนธรรม และ 4) ด้านการให้บริการของแหล่งเรียนรู้ จากกลุ่มผู้บริหารและบุคลากรในแหล่งเรียนรู้ และกลุ่มนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม โดยกำหนดมีเกณฑ์ในการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของกลุ่มผู้บริหารและบุคลากรในแหล่งเรียนรู้ จากผู้ที่มีบทบาทในการบริหารจัดการ ตลอดจนรับผิดชอบดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และมีความเกี่ยวข้องกับโรงเรียนสืบสานศิลปวัฒนธรรมล้านนา วัดวชิรธรรมสาธิตวชิรวิหารเป็นระยะเวลามากกว่า 1 ปี คัดเลือกโดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างจำนวน 6 คน ดังนี้ 1) พระครูภาวนาสังวรกิจ (รองประธานที่ปรึกษาโรงเรียน) 2) แม่ครูจำปา แสนพรม (ผู้อำนวยการและผู้ก่อตั้งโรงเรียน) 3) คุณจิรวุฒน์ ทิศหล้า (เลขานุการ รองครูใหญ่ฝ่ายธุรการ) 4) คุณนเรศ ไชยเลิศ (รองครูใหญ่ฝ่ายวิชาการ) 5) คุณแวว บัวคำศรี (เจ้าหน้าที่ฝ่ายกิจกรรม) และ 6) คุณสายจิตร์ พิธิขันธ์ (เจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการ) ส่วนเกณฑ์ในการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของกลุ่มนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ในด้านการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้และพิพิธภัณฑ์ หรือเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการศิลปการแสดงล้านนา คัดเลือกโดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 คน คือ 1) คุณพรณติรา สุวรรณสถิตย์ (เจ้าหน้าที่การศึกษา พิพิธภัณฑ์ผ้าในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ) 2) คุณชัชวาลย์ ทองดีเลิศ (ประธานมูลนิธิสืบสานล้านนาและผู้อำนวยการโฮงเฮียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนา จังหวัดเชียงใหม่) และ 3) อาจารย์สุริรัตน์ บุปผา (นักวิชาการด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์) เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการแหล่งเรียนรู้และพิพิธภัณฑ์อย่างยั่งยืน จากนั้นวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ รวมถึงเสนอแนะแนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่มีความยั่งยืน

1.3 แบบสอบถาม ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มผู้ใช้แหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับความพึงพอใจต่อการจัดการแหล่งเรียนรู้และพิพิธภัณฑ์อย่างยั่งยืน ด้านการสงวนรักษาทรัพยากรทางวัฒนธรรม และด้านการให้บริการของแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนสืบสานศิลปวัฒนธรรมล้านนา วัดวชิรธรรมสาธิตวรวิหาร โดยกำหนดมีเกณฑ์ในการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของกลุ่มผู้ใช้แหล่งเรียนรู้ จากผู้ที่มีประสบการณ์เข้ามาศึกษาในหลักสูตรต่าง ๆ ของโรงเรียน คัดเลือกโดยการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ ทั้งนี้ ข้อมูลจำนวนผู้เรียนหลักสูตรต่าง ๆ ในแอปพลิเคชันไลน์ (Line) ระหว่างช่วงระยะเวลาที่ทำการศึกษพบว่าในแต่ละกลุ่มมีผู้ดูแลของทางโรงเรียนกลุ่มละ 2 คน เนื่องจากไม่รวมผู้ดูแลของทางโรงเรียนทำให้ได้จำนวนผู้เรียนทั้งหมด 135 คน จากจำนวนดังกล่าวนำมาคำนวณหาค่าจำนวนกลุ่มตัวอย่างผ่านสูตรคำนวณของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1967) ได้จำนวนตัวอย่างกลุ่มผู้ชมในการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างน้อยจำนวน 101 คน ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวนทั้งสิ้น 110 คน

กลุ่มเด็กกลอง (42)

กลุ่มแม่จำปาโรงเรียนสืบสาน (37)

กลุ่มฟ้อนรำ (62)

ภาพที่ 1 กลุ่มสำหรับผู้เรียนหลักสูตรต่าง ๆ ในแอปพลิเคชันไลน์ (Line).
ที่มา: ผู้วิจัย, 2563.

2. การวิเคราะห์ข้อมูล อาศัยข้อมูลในชั้นปฐมภูมิจากการสังเกต การสัมภาษณ์ และการสำรวจความคิดเห็น กับข้อมูลในชั้นทุติยภูมิจากการศึกษาเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน ตลอดจนแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้และพิพิธภัณฑ์อย่างยั่งยืน แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ จากนั้นนำมาใช้วิเคราะห์และนำเสนอเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นกระบวนการจัดการแหล่งเรียนรู้และพิพิธภัณฑ์อย่างยั่งยืน วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ นำข้อมูลมาจัดกลุ่ม ตีความ และเปรียบเทียบกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำเสนอให้เห็นถึงกระบวนการจัดการของโรงเรียนสืบสานศิลปวัฒนธรรมล้านนา วัดวชิรธรรมสาธิตวรวิหาร และส่วนที่สองเป็นความคิดเห็นของผู้ใช้แหล่งเรียนรู้ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยอาศัยการแปลผล จากนั้นนำผลลัพธ์มาวิเคราะห์กับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำเสนอให้เห็นถึงระดับความพึงพอใจของผู้ใช้แหล่งเรียนรู้ผ่านตารางแสดงผลและการบรรยายเชิงพรรณนา รวมทั้งนำข้อมูลทั้งสองส่วนมาใช้อภิปรายผลร่วมกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการแหล่งเรียนรู้และพิพิธภัณฑ์อย่างยั่งยืน เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของโรงเรียนต่อไป

ผลการงานวิจัย

กระบวนการจัดการแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของโรงเรียนสืบสานศิลปวัฒนธรรมล้านนา วัดวชิรธรรมสาธิตวรวิหาร จากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้และพิพิธภัณฑ์อย่างยั่งยืน มีองค์ประกอบสำคัญทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านโครงสร้างและการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน 2) ด้านการมีส่วนร่วมจากภายในและภายนอกองค์กร 3) ด้านการสงวนรักษาทรัพยากรวัฒนธรรม และ 4) ด้านการให้บริการของแหล่งเรียนรู้ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ด้านโครงสร้างและการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน

โครงสร้างและการบริหารจัดการของโรงเรียนสืบสานศิลปวัฒนธรรมล้านนา วัดวชิรธรรมสาธิตวรวิหาร มีการกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ วิสัยทัศน์ และพันธกิจที่ชัดเจนในการสงวนรักษาทรัพยากรทางวัฒนธรรม และถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมล้านนาให้กับชุมชนโดยรอบ ผู้ที่มีความสนใจ ตลอดจนคนรุ่นต่อไป ซึ่งโครงสร้างองค์กรเป็นการสร้างความร่วมมือกับชุมชนโดยรอบ ตั้งแต่วัดวชิรธรรมสาธิตวรวิหาร ชุมชนวชิรธรรมสาธิต ตลอดจนศูนย์การศึกษาอกระบบและการศึกษา

ตามอัยยาศัยเขตพระโขนง และกลุ่มผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในทรัพยากรทางวัฒนธรรมในการดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความรู้สึกของการเป็นเจ้าของทรัพยากรทางวัฒนธรรมร่วมกัน อีกทั้งมีจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องที่ช่วยเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมล้านนา อาทิ ฟ้อนล้านนา ดนตรีล้านนา กลองล้านนา และศิลปหัตถกรรมล้านนา ในงานประจำปีต่าง ๆ เช่น งานตานก๋วยสลาก กิจกรรมแห่เทียนวันเข้าพรรษา เป็นต้น รวมถึงงานสำคัญต่าง ๆ ที่จัดขึ้นโดยโรงเรียนวัดวชิรธรรมสาธิตวชิรวิหาร สำนักงานเขตพระโขนง กระทรวงวัฒนธรรม หรือกรมการศาสนา จากการเข้าร่วมงานส่งผลให้โรงเรียนสืบสานศิลปวัฒนธรรมล้านนาเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้นในเรื่องเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมล้านนา ส่วนเรื่องงบประมาณได้รับการสนับสนุนเงินทุนสำหรับดำเนินงานต่าง ๆ จากทางวัดวชิรธรรมสาธิตวชิรวิหาร และสมาคมชาวเหนือ หากมีการวางแผนจัดการงบประมาณที่เป็นระบบ สามารถนำไปใช้พัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้และพิพิธภัณฑ์อย่างยั่งยืนในด้านอื่น ๆ ได้ด้วย

แนวทางในการพัฒนาควรมุ่งเน้นในเรื่องแผนผังโครงสร้างองค์กรที่แบ่งแยกการทำงานไว้อย่างชัดเจนแต่บุคลากรทั้งหมดเป็นจิตอาสาทำให้การดำเนินงานขาดความต่อเนื่อง และความชัดเจนของบทบาทหน้าที่ในปัจจุบัน เพราะไม่ได้ปรับเปลี่ยนรายชื่อคณะทำงานให้ตรงตามความเป็นจริง ส่งผลถึงเรื่องการติดต่อประสานงานต่าง ๆ กับหน่วยงานภายนอก ตลอดจนผู้ใช้แหล่งเรียนรู้ เกิดขาดช่วงได้และสร้างความสับสนได้ อีกทั้งต้องการบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถด้านการจัดการ รวมถึงด้านบัญชีการเงิน ช่วยดูแลรับผิดชอบในเรื่องการวางแผนการดำเนินงาน การจัดการภายในองค์กร การจัดทำแผนงบประมาณ รายการด้านการเงินทั้งรายรับและรายจ่าย เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและความยั่งยืนในการจัดการของโรงเรียนสืบสานศิลปวัฒนธรรมล้านนา วัดวชิรธรรมสาธิตวชิรวิหาร เนื่องจากคณะทำงานส่วนใหญ่เป็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมล้านนาจึงต้องการองค์ความรู้ด้านการจัดการแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมเข้ามาสนับสนุน

2. ด้านการมีส่วนร่วมจากภายในและภายนอกองค์กร

โรงเรียนสืบสานศิลปวัฒนธรรมล้านนา วัดวชิรธรรมสาธิตวชิรวิหาร เกิดจากการร่วมมือกันระหว่างวัดวชิรธรรมสาธิตวชิรวิหาร ชุมชนวชิรธรรมสาธิต โรงเรียนวัดวชิรธรรมสาธิต และกลุ่มผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในศิลปวัฒนธรรมล้านนา ทั้งการก่อตั้งโรงเรียน สนับสนุนสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ เงินทุน ตลอดจนเข้ามาเป็นจิตอาสาในโครงสร้างองค์กร ซึ่งมีการดำเนินงานร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นตามนโยบายในการสงวนรักษาทรัพยากรทางวัฒนธรรม ผ่านการส่งเสริมกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมล้านนา อีกทั้งเสริมสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของทรัพยากรทางวัฒนธรรมร่วมกันจากทุกฝ่ายภายในองค์กร อีกทั้งได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกในการสนับสนุนด้านการสงวนรักษาทรัพยากรวัฒนธรรม ตั้งแต่การจัดกิจกรรมของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเพื่อเปิดโอกาสให้เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมล้านนา และประชาสัมพันธ์โรงเรียนสืบสานศิลปวัฒนธรรมล้านนา วัดวชิรธรรมสาธิตวชิรวิหาร การส่งเสริมพัฒนากระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้จากสถาบันทางการศึกษาต่าง ๆ ผ่านนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ ตลอดจนนักศึกษาฝึกสอนเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ทั้งนี้ควรมีแนวทางพัฒนาที่มุ่งเน้นในการส่งเสริมบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถเรื่องของการวางแผนการดำเนินงาน การจัดการภายในองค์กร การจัดทำแผนงบประมาณ รายการด้านการเงินทั้งรายรับและรายจ่าย โดยอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายทั้งภายในองค์กรตั้งแต่วัดวชิรธรรมสาธิตวชิรวิหาร ชุมชนวชิรธรรมสาธิต โรงเรียนวัดวชิรธรรมสาธิต กลุ่มผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในศิลปวัฒนธรรมล้านนา และภายนอกองค์กรอย่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ตลอดจนสถาบันทางการศึกษาต่าง ๆ

3. ด้านการสงวนรักษาทรัพยากรวัฒนธรรม

ศิลปวัฒนธรรมล้านนาตั้งแต่การฟ้อนล้านนา เครื่องดนตรีสะล้อ ซอ ซึงกลองสะบัดชัย การจ้อย ค่าว ขับซอ ภาษาล้านนา (ตัวเมือง) ตลอดจนประเพณีล้านนา เป็นสิ่งสำคัญที่สะท้อนถึงทรัพยากรทางวัฒนธรรมของโรงเรียนสืบสานศิลปวัฒนธรรมล้านนา วัดวชิรธรรมสาธิตวชิรวิหาร โดยมีการสงวนรักษาทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ผ่านผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนา เพื่อให้คงความจริงแท้ดั้งเดิมของศิลปวัฒนธรรมล้านนามากที่สุด ซึ่งอาศัยหลักสูตรการเรียนการสอน เครื่องดนตรี เครื่องแต่งกาย และครูผู้สอนที่เชี่ยวชาญศิลปวัฒนธรรมล้านนาในการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่คนในชุมชนโดยรอบ ผู้ที่มีความสนใจ ตลอดจนคนรุ่นต่อไป อีกทั้งมีการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนด้วยการพาไปเข้าร่วมกิจกรรมเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมล้านนาอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้เรียนได้แสดงออก นำองค์ความรู้ที่มีมาใช้ในการเกิดประโยชน์ และเป็นส่วนช่วยในการสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของทรัพยากรทางวัฒนธรรมร่วมกัน กับสร้างความตระหนักถึงคุณค่า ความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมล้านนา อีกทั้งด้วย ส่วนเรื่องสนับสนุนงานวิจัยได้รับความร่วมมือจากสถาบันทางการศึกษาต่าง ๆ เข้ามาร่วมกันศึกษาและพัฒนาเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมล้านนา รวมถึงกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้วย สอดคล้องกับความคิดเห็นของกลุ่มผู้ใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีความพึงพอใจมากที่สุดในเรื่องการเปิดโอกาสให้คนเข้ามาศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมล้านนาอย่างเท่าเทียม และความหลากหลายของหลักสูตรเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมล้านนา

ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เข้าใช้แหล่งเรียนรู้ในด้านการสงวนรักษาทักษะการวัฒนธรรม มีความพึงพอใจมากที่สุด เรื่องการเปิดโอกาสให้คนเข้ามาศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมล้านนาอย่างเท่าเทียม รองลงมาเรื่องหลักสูตรเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมล้านนามีความหลากหลาย แสดงถึงการจัดการที่ตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มผู้เข้าใช้แหล่งเรียนรู้ และส่งเสริมการสงวนรักษาศิลปวัฒนธรรมล้านนาให้เกิดการเรียนรู้ในวงกว้างมากขึ้น รวมถึงมีองค์ความรู้ที่หลากหลายที่สามารถเรียนรู้ได้ตามความสนใจ ทั้งนี้ควรพัฒนาเรื่องการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้สำหรับช่วยให้กระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด โดยกลุ่มผู้เข้าใช้แหล่งเรียนรู้มีข้อเสนอแนะต่อการจัดการแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมว่า ต้องการให้มีสื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมล้านนาที่หลากหลาย “อยากให้มัลติสกรีนท่าโพธิ์ไร่ไผ่ จะได้ดูตอนซ้อมที่บ้าน” และต้องการองค์ความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมล้านนาในหลักสูตรที่เปิดสอนให้มีความต่อเนื่อง ชัดเจน “ครูที่สอนท่าโพธิ์ไร่เปลี่ยนบ่อย แต่ละคนก็สอนไม่เหมือนกันด้วย ทำให้สับสนตอนเรียน”

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของด้านการสงวนรักษาทักษะการวัฒนธรรม

ด้านการสงวนรักษาทักษะการวัฒนธรรม	($\bar{X}$)	พึงพอใจ	ลำดับ
1. หลักสูตรเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมล้านนามีความหลากหลาย	4.65	มากที่สุด	2
2. ระยะเวลาในการเรียนของแต่ละหลักสูตรมีความเหมาะสม	4.42	มากที่สุด	6
3. การจัดแสดงเนื้อหาเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมล้านนาภายในแหล่งเรียนรู้ชัดเจน	4.45	มากที่สุด	5
4. การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมล้านนาอย่างต่อเนื่อง	4.49	มากที่สุด	4
5. การจัดกิจกรรมเพื่อเรียนรู้นอกสถานที่สำหรับการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมล้านนามีความหลากหลาย	4.39	มากที่สุด	7
6. การจัดกิจกรรมส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อยู่เสมอ	4.45	มากที่สุด	5
7. การเปิดโอกาสให้คนเข้ามาศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมล้านนาอย่างเท่าเทียม	4.75	มากที่สุด	1
8. การเปิดโอกาสให้หน่วยงานภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้อย่างยิ่ง	4.64	มากที่สุด	3
9. มีการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้	4.38	มากที่สุด	8
10. เป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษาเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมล้านนาสำหรับผู้สนใจ	4.49	มากที่สุด	4
รวม	4.51	มากที่สุด	

แนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับการสงวนรักษาทักษะการวัฒนธรรมควรมีการจัดอบรมหรือพัฒนาบุคลากรภายในองค์กรให้มีความรู้ ความสามารถด้านการจัดการ เพื่อช่วยพัฒนากระบวนการศักยภาพในการดำเนินงานส่วนต่าง ๆ ของโรงเรียนสืบสานศิลปวัฒนธรรมล้านนา วัดวชิรธรรมสาธิตวรวิหาร เนื่องจากหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียนสืบสานศิลปวัฒนธรรมล้านนา วัดวชิรธรรมสาธิตวรวิหาร มีรายละเอียดที่ชัดเจนแต่ต้องการผู้สอนประจำที่ทำให้หลักสูตรมีความต่อเนื่องและชัดเจนขึ้น เนื่องจากผู้สอนส่วนใหญ่เป็นจิตอาสาหรือนักศึกษาฝึกสอน ทำให้เกิดการขาดช่วงหรือเปลี่ยนผู้สอนเป็นประจำ ส่งผลให้บางครั้งผู้เรียนเกิดความสับสนในเนื้อหาที่ได้รับถ่ายทอด สอดคล้องกับความคิดเห็นของกลุ่มผู้เข้าใช้แหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้

4. ด้านการให้บริการของแหล่งเรียนรู้

การให้บริการของโรงเรียนสืบสานศิลปวัฒนธรรมล้านนา วัดวชิรธรรมสาธิตวรวิหาร เรื่องของสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก เนื่องจากตั้งอยู่ในบริเวณของวัดวชิรธรรมสาธิตวรวิหาร ภายใต้การดูแลของวัดทำให้การแบ่งสัดส่วนของสถานที่อย่างชัดเจน และมีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ อาทิ ห้องน้ำ สถานที่จอดรถ โดยทางโรงเรียนสืบสานศิลปวัฒนธรรมล้านนา วัดวชิรธรรมสาธิตวรวิหาร กำหนดผู้ดูแลรับผิดชอบความสะอาดเรียบร้อยในส่วนของห้องพ่อนล้านนา ห้องดนตรีล้านนา

ห้องกลองล้านนา และลานอเนกประสงค์ ซึ่งใช้เป็นสถานที่ถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมล้านนา สอดคล้องกับความคิดเห็นของกลุ่มผู้เข้าใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีความพึงพอใจมากที่สุดในเรื่องสถานที่ที่มีความปลอดภัยต่อผู้เข้าใช้บริการ กับสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องน้ำ สถานที่จอดรถ มีเพียงพอต่อผู้เข้าใช้บริการ ส่งผลให้สามารถรองรับกลุ่มผู้เข้าใช้แหล่งเรียนรู้และดึงดูดผู้ที่มีความสนใจในศิลปวัฒนธรรมล้านนาเข้ามาเรียนรู้มากขึ้น ทำให้เกิดการสงวนรักษาทรัพยากรทางวัฒนธรรมได้อย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของด้านการให้บริการของแหล่งเรียนรู้

ด้านการให้บริการของแหล่งเรียนรู้	($\bar{X}$)	พึงพอใจ	ลำดับ
1. สถานที่สามารถรองรับผู้เข้าใช้บริการได้อย่างเหมาะสม	4.35	มากที่สุด	5
2. สถานที่มีความปลอดภัยต่อผู้เข้าใช้บริการ	4.56	มากที่สุด	1
3. มีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องน้ำ สถานที่จอดรถ เพียงพอต่อผู้เข้าใช้บริการ	4.45	มากที่สุด	2
4. มีป้ายบอกข้อมูลต่าง ๆ ภายในโรงเรียนสืบสานศิลปวัฒนธรรมล้านนาที่ชัดเจน	4.16	มาก	8
5. เจ้าหน้าที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนสืบสานศิลปวัฒนธรรมล้านนาได้อย่างชัดเจน	4.45	มากที่สุด	2
6. วิทยากรสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจได้อย่างชัดเจน	4.42	มากที่สุด	3
7. ช่องทางในการรับรู้ข่าวสารของโรงเรียนสืบสานศิลปวัฒนธรรมล้านนามีความหลากหลาย	4.20	มากที่สุด	7
8. เอกสารข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนสืบสานศิลปวัฒนธรรมล้านนามีความชัดเจน	4.38	มากที่สุด	4
9. มีการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้เข้าใช้บริการอย่างเป็นระบบ	4.05	มาก	9
10. มีการประเมินผลการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ	4.31	มากที่สุด	6
รวม	4.33	มากที่สุด	

ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เข้าใช้แหล่งเรียนรู้ต่อการให้บริการของแหล่งเรียนรู้ มีความพึงพอใจมากที่สุดเรื่องสถานที่ที่มีความปลอดภัยต่อผู้เข้าใช้บริการ รองลงมาเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องน้ำ สถานที่จอดรถ เพียงพอต่อผู้เข้าใช้บริการ สะท้อนถึงการให้บริการที่ตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานของกลุ่มผู้เข้าใช้แหล่งเรียนรู้ ทั้งปลอดภัยและความสะดวกที่กลุ่มผู้เข้าใช้แหล่งเรียนรู้ได้รับเมื่อมาใช้บริการ แต่ควรพัฒนาระบบในการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้เข้าใช้บริการ ซึ่งได้รับความพึงพอใจเป็นลำดับสุดท้ายในด้านนี้ การนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยเก็บรวบรวมข้อมูล สามารถใช้เป็นช่องทางที่เพิ่มเข้าในการติดตามสื่อสาร อาทิ สื่อออนไลน์ต่าง ๆ ในปัจจุบันสามารถช่วยบันทึกการลงทะเบียน จัดเก็บข้อมูล รวมถึงประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้กับผู้เข้าใช้แหล่งเรียนรู้ได้ สอดคล้องกับข้อเสนอแนะต่อการจัดการแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของกลุ่มผู้เข้าใช้แหล่งเรียนรู้ว่า ต้องการให้เพิ่มช่องทางในการติดต่อสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ข่าวสารมากขึ้น “อยากให้มียุทธศาสตร์ติดต่อมากกว่านี้ บางครั้งเปลี่ยนแปลงตารางเรียนแล้วไม่ทราบ หรือแจ้งช้าจนมาถึงห้องเรียนแล้ว”

แนวทางการพัฒนาด้านการให้บริการของแหล่งเรียนรู้ควรให้ความสำคัญในเรื่องของบุคลากรปฏิบัติงานที่อยู่ประจำการสำหรับให้ข้อมูลและติดต่อประสานงาน เนื่องจากบุคลากรในปัจจุบันเป็นจิตอาสา ต้องอาศัยเวลาว่างจึงจะสามารถเสียสละเวลามาช่วยดำเนินงานได้ ทำให้เป็นปัญหาในการติดต่อประสานงานกับทั้งกลุ่มผู้เข้าใช้แหล่งเรียนรู้และหน่วยงานภายนอก อีกทั้งเรื่องของสื่อประชาสัมพันธ์ที่ต้องการความเคลื่อนไหวอยู่เสมอ และการให้ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ความรู้ศิลปวัฒนธรรมล้านนามากขึ้น รวมทั้งควรมีการพัฒนาระบบที่ช่วยในการจัดเก็บข้อมูลของผู้เข้าใช้แหล่งเรียนรู้ เพราะปัจจุบันไม่มีการบันทึกจัดเก็บข้อมูลของผู้เรียนเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งสามารถใช้เป็นฐานข้อมูลในการดำเนินงาน การประชาสัมพันธ์ ตลอดจนการนำมาคำนวณทางสถิติเพื่อวางแผนการจัดการแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมสำหรับการสงวนรักษาทรัพยากรทางวัฒนธรรม สอดคล้องกับความคิดเห็นของกลุ่มผู้เข้าใช้แหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้เข้าใช้บริการอย่างเป็นระบบ

อภิปรายผล

การจัดการแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม โรงเรียนสืบสานศิลปวัฒนธรรมล้านนา วัดวชิรธรรมสาธิตวรวิหาร ผ่านแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้และพิพิธภัณฑ์อย่างยั่งยืนทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านโครงสร้างและการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน ด้านการมีส่วนร่วมจากภายในและภายนอกองค์กร ด้านการสงวนรักษาทรัพยากรวัฒนธรรม และด้านการให้บริการของแหล่งเรียนรู้ ประกอบด้วยความคิดเห็นของกลุ่มผู้เข้าใช้แหล่งเรียนรู้ แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนสืบสานศิลปวัฒนธรรมล้านนา วัดวชิรธรรมสาธิตวรวิหาร มีนโยบาย วัตถุประสงค์ วิสัยทัศน์ และพันธกิจที่ชัดเจนในการสงวนรักษาทรัพยากรทางวัฒนธรรม มีการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมล้านนาอย่างต่อเนื่องผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ สร้างการร่วมมือกับชุมชนโดยรอบในการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมความรู้สึกของการเป็นเจ้าของทรัพยากรทางวัฒนธรรมร่วมกัน อีกทั้งได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายในการสนับสนุนให้เกิดเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมล้านนา รวมถึงมีผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมล้านนาสำหรับถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับผู้เข้าใช้แหล่งเรียนรู้ และคงความจริงแท้ดั้งเดิมของศิลปวัฒนธรรมล้านนาไว้ ตลอดจนมีสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกรองรับเพียงพอ ช่วยส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนดึงดูดผู้ที่มีความสนใจเข้ามาเรียนรู้มากขึ้น ซึ่งแนวทางในการพัฒนาควรให้ความสำคัญกับเรื่องการสรรหามูลค่าที่มีความรู้ ความสามารถ หรือการจัดฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรในการจัดการแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมกับด้านสื่อประชาสัมพันธ์ และบุคลากรที่สามารถปฏิบัติงานที่อยู่ประจำการได้ อีกทั้งเรื่องแผนงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงาน รวมถึงการจัดทำรายการด้านการเงินทั้งรายรับและรายจ่ายที่เป็นระบบอย่างชัดเจน สุดท้ายเรื่องของการจัดเก็บข้อมูลผู้เข้าใช้แหล่งเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อใช้เสนอแนะแนวทางการจัดการแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม โรงเรียนสืบสานศิลปวัฒนธรรมล้านนา วัดวชิรธรรมสาธิตวรวิหาร ดังต่อไปนี้

1. การจัดการด้านงบประมาณเพื่อความยั่งยืนของแหล่งเรียนรู้

เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าทางโรงเรียนสืบสานศิลปวัฒนธรรมล้านนา วัดวชิรธรรมสาธิตวรวิหาร ไม่มีบุคลากรที่รับผิดชอบดูแลเรื่องเกี่ยวกับการจัดการงบประมาณ การทำรายการบันทึกรายรับรายจ่าย ตลอดจนการสรรหางบประมาณสำหรับนำมาใช้ในการจัดการดำเนินงานต่าง ๆ ส่งผลให้สถานภาพทางการเงินของโรงเรียนสืบสานศิลปวัฒนธรรมล้านนา วัดวชิรธรรมสาธิตวรวิหารขาดสภาพคล่องในการบริหารงาน รวมถึงอาจกระทบต่อการสงวนรักษาและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมล้านนาในอนาคตได้ด้วยเหตุนี้จึงได้นำเสนอแนวทางในการจัดทำแผนงบประมาณและบันทึกรายการด้านการเงินที่เป็นระบบอย่างชัดเจน รวมถึงการสรรหางบประมาณเพิ่มเติมเพื่อนำมาใช้ในการจัดการดำเนินงาน เป็นส่วนช่วยให้กระบวนการดำเนินงานต่าง ๆ ทั้งเรื่องสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการแสดงเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมล้านนา มีสภาพคล่องทางการเงินมากขึ้น เนื่องจากรายจ่ายแต่ละปีเฉลี่ยรวมมากกว่ารายรับแต่ละปี และนโยบายการจัดการเรียนการสอนโดยไม่เก็บค่าเรียน โรงเรียนสืบสานศิลปวัฒนธรรมล้านนา วัดวชิรธรรมสาธิตวรวิหาร ควรมีการวางแผนแผนงบประมาณและบันทึกรายการด้านการเงินที่ชัดเจน รวมถึงสรรหารายรับจากช่องทางอื่น ๆ โดยเบื้องต้นควรพัฒนาบุคลากรภายในองค์กรให้มีความรู้ ความสามารถในการจัดการงบประมาณจึงเป็นส่วนสำคัญเพื่อช่วยในการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สอดคล้องกับงานวิจัยที่เล็งเห็นว่าควรพัฒนาบุคลากรให้มีองค์ความรู้สัมพันธ์กับการปฏิบัติงาน “ควรพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ตรงกับลักษณะงานที่ปฏิบัติ” (มนัญญา นวลศรี, 2552) ซึ่งอาศัยความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญในเรื่องการจัดการงบประมาณและจัดทำรายการด้านการเงิน เพื่อให้เกิดการใช้จ่ายต่าง ๆ มีความชัดเจน โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบจากการร่วมมือกับวัดวชิรธรรมสาธิตวรวิหาร และคนในชุมชนวชิรธรรมสาธิต ต่อมาในส่วนของการสรรหารายรับจากช่องทางอื่น ๆ ควรนำเอาทรัพยากรทางวัฒนธรรมอย่างศิลปวัฒนธรรมล้านนามาใช้ อาทิ การจัดการเรียนการสอนระยะสั้นเฉพาะกลุ่มโดยเก็บค่าเรียนอย่างการสอนทำโคลนล้านนา ตุ๊กตาล้านนา หรืออาหารล้านนาให้กับคนที่สนใจ รวมถึงการเข้าร่วมการแสดงที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมในงานต่าง ๆ โดยเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมจัดกิจกรรมดังกล่าว ช่วยสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของทรัพยากรทางวัฒนธรรมร่วมกัน เพื่อช่วยเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมล้านนาและทำให้สามารถเข้าถึงศิลปวัฒนธรรมล้านนาได้ง่ายขึ้นอีกทางหนึ่งด้วย อันสอดคล้องกับงานวิจัยต่าง ๆ ที่สนับสนุนการนำทรัพยากรทางวัฒนธรรมมาต่อยอดและทำให้คนในสังคมเข้าถึง เข้าใจในทรัพยากรทางวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น “ควรกำหนดเนื้อหาให้มีความเหมาะสมและเข้าใจง่าย” (มงคลรัตน์ มหมีดีขอและ, 2553) “การจัดการองค์ความรู้ที่เหมาะสมช่วยให้เกิดความเข้าใจและเห็นถึงคุณค่ามากขึ้น” (กฤษฎา ตัสมา, 2556) “การนำชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมช่วยให้ชุมชนท้องถิ่นเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน” (สุจารีย์ จรัสด้วง, 2552) ในปัจจุบันคนในชุมชนวชิรธรรมสาธิตได้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการสงวนรักษาและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมล้านนาเสมือนเป็นเจ้าของร่วมทางวัฒนธรรม จากแนวทางการจัดการด้านงบประมาณเพื่อความยั่งยืนของแหล่งเรียนรู้ สะท้อนให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมจากคนภายใน

ชุมชนโดยรอบ รวมทั้งการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ภายนอกเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้การดำเนินงานของโรงเรียนสืบสานศิลปวัฒนธรรมล้านนา วัดวชิรธรรมสาธิตวชิรวิหารเกิดความยั่งยืนและมีประสิทธิภาพมากขึ้นผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

2. การพัฒนาระบบจัดเก็บข้อมูลผู้เข้าใช้แหล่งเรียนรู้

ผู้เรียนในหลักสูตรต่าง ๆ ของโรงเรียนสืบสานศิลปวัฒนธรรมล้านนา วัดวชิรธรรมสาธิตวชิรวิหาร สามารถจัดอยู่ในฐานะของผู้เข้าใช้แหล่งเรียนรู้ โดยการจัดเก็บข้อมูลผู้เข้าใช้แหล่งเรียนรู้ในปัจจุบันไม่มีเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษร ตลอดจนระบบในการบันทึกข้อมูลผู้เข้าใช้แหล่งเรียนรู้ที่ชัดเจน ทำให้ไม่มีฐานข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ในการดำเนินงานต่าง ๆ การประชาสัมพันธ์ข่าวสาร ตลอดจนการคำนวณทางสถิติเพื่อวางแผนพัฒนากระบวนการจัดการแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ถือว่าเป็นจุดที่ควรพัฒนาของโรงเรียนสืบสานศิลปวัฒนธรรมล้านนา วัดวชิรธรรมสาธิตวชิรวิหาร ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ที่รวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมล้านนา โดยการจัดทำและพัฒนาระบบจัดเก็บข้อมูลผู้เข้าใช้แหล่งเรียนรู้ ควรขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐ ภาคเอกชน หรือผู้เชี่ยวชาญในช่วงเริ่มต้น เพื่อจัดฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพใน เป็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการจัดทำจากผู้เชี่ยวชาญโดยตรง สอดคล้องกับงานวิจัยต่าง ๆ ที่ให้ความสำคัญกับการร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกที่มีความเชี่ยวชาญสำหรับการพัฒนาองค์กร ตลอดจนกระบวนการดำเนินงาน “ที่ปรึกษาจากภายนอกที่มีความเชี่ยวชาญและสามารถแนะนำการดำเนินงานได้ และควรจัดฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพโดยตรงทางด้านการจัดการ” (ธิดารัตน์ นาคนบุตร, 2552) “ควรร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชนเข้ามาสนับสนุน และช่วยวางระบบการดำเนินงานให้” (บุษกร เพ่งเจริญ, 2553) เมื่อวางระบบจัดเก็บข้อมูลผู้เข้าใช้แหล่งเรียนรู้เรียบร้อยแล้ว ควรมีการประเมินผลเพื่อพัฒนาให้เข้ากับแหล่งเรียนรู้และกระบวนการปฏิบัติงานจริง โดยอาศัยการขับเคลื่อนระบบจากบุคลากรภายในองค์กร ผ่านการให้ความรู้ ความเข้าใจในระบบจัดเก็บข้อมูลและการนำข้อมูลไปใช้อย่างทั่วถึง ส่งผลให้ระบบจัดเก็บข้อมูลผู้เข้าใช้แหล่งเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งนี้การพัฒนาระบบจัดเก็บข้อมูลผู้เข้าใช้แหล่งเรียนรู้ ทำให้มีฐานข้อมูลของผู้ที่มีสนใจในเรื่องศิลปวัฒนธรรมล้านนา ส่งผลดีต่อการสงวนรักษาและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมล้านนา รวมถึงการติดต่อประสานงาน การประชาสัมพันธ์ข่าวสารที่ตรงกับความต้องการของผู้เข้าใช้แหล่งเรียนรู้ด้วย อีกทั้งปัจจุบันสื่อออนไลน์เข้ามามีบทบาทมากในวิถีชีวิตประจำวัน แอปพลิเคชันต่าง ๆ อาทิ เฟซบุ๊ก ไลน์ สามารถนำมาช่วยจัดเก็บข้อมูลและประชาสัมพันธ์ได้ หรือการนำเทคโนโลยีอย่างคิวอาร์โค้ดมาใช้สำหรับเพิ่มช่องทางการรับรู้ที่สอดคล้องกับยุคสมัย

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาการจัดการแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม โรงเรียนสืบสานศิลปวัฒนธรรมล้านนา วัดวชิรธรรมสาธิตวชิรวิหาร พบว่ากระบวนการจัดการแหล่งเรียนรู้และพิพิธภัณฑ์อย่างยั่งยืน และการสงวนรักษาศิลปวัฒนธรรมล้านนาของโรงเรียนสืบสานศิลปวัฒนธรรมล้านนา วัดวชิรธรรมสาธิตวชิรวิหาร ควรได้รับการพัฒนาและรับการสนับสนุนในหลายส่วน โดยเฉพาะเรื่องการพัฒนาองค์ความรู้ของบุคลากรภายในองค์กร และกระบวนการจัดการในด้านต่าง ๆ เพราะมีความสำคัญในการขับเคลื่อนแหล่งเรียนรู้ ผู้วิจัยจึงได้เสนอแนวทางสำหรับทำวิจัยต่อไป ดังนี้

1. กระบวนการจัดการองค์ความรู้เพื่อพัฒนาของบุคลากรภายในแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม เนื่องจากกระบวนการจัดการองค์ความรู้ของบุคลากรภายในแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมมีความสำคัญอย่างมากต่อการสงวนรักษาทรัพยากรทางวัฒนธรรม เพื่อให้บุคลากรภายในแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมสามารถส่งต่อองค์ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรทางวัฒนธรรมได้อย่างถูกต้องและเป็นระบบ ลดความเสี่ยงที่ทรัพยากรทางวัฒนธรรมนั้นจะเลือนหายไปตามกาลเวลา

2. การพัฒนาสื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดองค์ความรู้สำหรับแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม สื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดองค์ความรู้เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อกระบวนการจัดการองค์ความรู้ภายในแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม การเลือกใช้สื่อที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายส่งผลให้ผู้เข้าใช้แหล่งเรียนรู้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนความรู้สึกร่วมในทรัพยากรทางวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น ซึ่งทำให้เกิดการสื่อความหมายของทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่ถูกต้อง รวมถึงการสงวนรักษาให้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมสามารถคงอยู่และส่งต่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎา ตัสมา. (2556). *การจัดการพิพิธภัณฑ์วัดศรีสุพรรณ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยศิลปากร, คณะโบราณคดี, สาขาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม.
- จำปา แสนพรหม. ผู้อำนวยการและผู้ก่อตั้งโรงเรียนสืบสานศิลปวัฒนธรรมล้านนา วัดวชิรธรรมสาธิตวชิรวิหาร. (9 มิถุนายน 2562). สัมภาษณ์.

- ทัศนวรรณ อิมาคำ, รัตนา ณ ลำพูน และทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล. (2553). *การจัดการความรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนาเรื่อง การทอผ้ายกลำพูน*. วารสารสารสนเทศศาสตร์. 28(2).
- ทัศนีย์ อารมณเเกลี้ยง และสุภาพ นัฏราภรณ์. (2557). *เส้นทางการสืบสานภูมิปัญญาอาหารล้านนาสู่ความยั่งยืน*. วารสารเกษตรศาสตร์ (สังคม). 35(2), 189-205.
- ธิดารัตน์ นาคบุตร. (2552). *การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้สาขาทัศนศิลป์: กรณีศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, วิทยาลัยนวัตกรรมการ.
- บุษกร แข่งเจริญ. (2553). *การจัดการแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดเพื่อการเรียนรู้วิถีชีวิตไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, วิทยาลัยนวัตกรรมการ, สาขาการบริหารงานทางวัฒนธรรม.
- มงคลรัตน์ นมดัดขอและ. (2553). *การจัดการพิพิธภัณฑ์เชิงไทยหาอดีต: กรณีศึกษาบ้านพิพิธภัณฑ์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, วิทยาลัยนวัตกรรมการ, สาขาการบริหารงานทางวัฒนธรรม.
- มนัญญา นวลศรี. (2552). *แนวทางในการจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานครให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม. (2551). *เกณฑ์มาตรฐานและแนวทางการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: สถาบันวัฒนธรรมศึกษา.
- สุจารีย์ จรัสด้วง. (2552). *การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, วิทยาลัยนวัตกรรมการ, สาขาการบริหารงานทางวัฒนธรรม.
- UNESCO. (2005). *A situational analysis of education for sustainable development in the 'Asia Pacific Region*. Bangkok: Author.
- UNESCO. (2018). *Basic Texts of the 2003 Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage*. Paris: UNESCO.
- Yamane, T. (1967). *Statistics; An Introductory Analysis*. (2nd ed.). New York: Harper and Row.